

WSPÓŁPRACA SĄDOWA W SPRAWACH KARNYCH

Współpraca sądowa w sprawach karnych opiera się na zasadzie wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych oraz obejmuje środki dotyczące zbliżenia przepisów państw członkowskich w kilku dziedzinach. Traktat z Lizbony zapewnił silniejszą podstawę rozwoju przestrzeni wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, a Parlamentowi Europejskiemu – nowe uprawnienia.

PODSTAWA PRAWNA

Artykuły 82-86 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

CELE

Stopniowe znoszenie kontroli granicznych na terenie UE znacznie zwiększyło swobodę przemieszczania się obywateli Europy, ale także ułatwiło przestępcom działanie ponad granicami. Aby sprostać wyzwaniu przestępczości transgranicznej, do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości włączono środki wspierające współpracę sądową w sprawach karnych między państwami członkowskimi. Punktem wyjścia jest zasada wzajemnego uznawania. Przyjęto specjalne środki mające na celu przeciwdziałanie przestępczości międzynarodowej oraz zadbanie o ochronę praw ofiar, podejrzanych i więźniów w całej Unii.

OSIĄGNIĘCIA

A. Główne unijne akty ustawodawcze w sprawie współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych

1. Procedury przyjmowania prawodawstwa

Zgodnie z TFUE większość środków dotyczących współpracy sądowej w sprawach karnych przyjmuje się w ramach zwykłej procedury ustawodawczej i podlegają one kontroli sądowej ze strony Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Jednak nawet jeżeli nie weźmiemy pod uwagę szczególnych cech przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości (klauzule opt-out dla Zjednoczonego Królestwa, Irlandii i Danii (zob. protokoły nr 21 i 22 do TFUE) i uprzywilejowana rola parlamentów narodowych (protokoły 1 i 2)), współpraca policyjna oraz współpraca sądowa w sprawach karnych nie zostały w pełni włączone do ram unijnych i zachowują część pierwotnych cech sprzed Traktatu z Lizbony:

— Komisja dzieli prawo inicjatywy z państwami członkowskimi, pod warunkiem że reprezentują one jedną czwartą członków Rady (art. 76 TFUE);

- Parlament pełni jedynie funkcję konsultacyjną w sprawie konkretnych środków dotyczących współpracy sądowej w sprawach karnych, które są następnie przyjmowane jednomyślnie przez Radę. W przypadku braku jednomyślności w Radzie grupa co najmniej dziewięciu państw członkowskich może wspólnie pracować w oparciu o zasadę wzmocnionej współpracy.
- 2.** Główne akty ustawodawcze przyjęte w ramach zwykłej procedury ustawodawczej
 - a.** Wspólne normy minimalne w postępowaniu cywilnym:
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE](#) z dnia 20 października 2010 r. w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE](#) z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE](#) z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2016/343](#) z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2016/800](#) z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2016/1919](#) z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania.
 - b.** Walka z terroryzmem:
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2016/681](#) z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie wykorzystywania danych dotyczących przelotu pasażera (danych PNR) w celu zapobiegania przestępstwom terrorystycznym i poważnej przestępczości, ich wykrywania, prowadzenia postępowań przygotowawczych w ich sprawie i ich ścigania;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2017/541](#) z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie zwalczania terroryzmu i zastępująca decyzję ramową Rady 2002/475/WSiSW oraz zmieniająca decyzję Rady 2005/671/WSiSW.
 - c.** Walka z korupcją, cyberprzestępczością, oszustwami i praniem pieniędzy:
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/40/UE](#) z dnia 12 sierpnia 2013 r. dotycząca ataków na systemy informatyczne i zastępująca decyzję ramową Rady 2005/222/WSiSW (zwana również dyrektywą o cyberprzestępczości);

- [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE](#) z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/57/UE](#) z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie sankcji karnych za nadużycia na rynku (dyrektywa w sprawie nadużyć na rynku);
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/62/UE](#) z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie prawnokarnych środków ochrony euro i innych walut przed fałszowaniem, zastępująca decyzję ramową Rady 2000/383/WSiSW;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2017/1371](#) z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2018/1673](#) z dnia 23 października 2018 r. w sprawie zwalczania prania pieniędzy za pomocą środków prawnokarnych;
 - [rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2018/1805](#) z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie wzajemnego uznawania nakazów zabezpieczenia i nakazów konfiskaty;
 - [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2018/713](#) z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie zwalczania fałszowania i oszustw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi, zastępująca decyzję ramową Rady 2001/413/WSiSW.
- d.** Wymiana informacji między państwami członkowskimi a agencjami unijnymi:
- [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE](#) z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych;
 - [rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2018/1726](#) z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie Agencji Unii Europejskiej ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (eu-LISA), zmiany rozporządzenia (WE) nr 1987/2006 i decyzji Rady 2007/533/WSiSW oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 1077/2011;
 - [rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2018/1862](#) z dnia 28 listopada 2018 r. w sprawie utworzenia, funkcjonowania i użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen (SIS) w dziedzinie współpracy policyjnej i współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, zmiany i uchylenia decyzji Rady 2007/533/WSiSW oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1986/2006 i decyzji Komisji 2010/261/UE;
 - [rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2019/816](#) z dnia 17 kwietnia 2019 r. ustanawiające scentralizowany system służący do ustalania państw członkowskich posiadających informacje o wyrokach skazujących wydanych wobec obywateli państw trzecich i bezpaństwowców (ECRIS-TCN) na potrzeby uzupełnienia europejskiego systemu przekazywania informacji

z rejestrów karnych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2018/1726; to rozporządzenie jest powiązane z wnioskiem w sprawie dyrektywy, w której Parlament przyjął [stanowisko w pierwszym czytaniu](#) w dniu 12 marca 2019 r. w odniesieniu do wymiany informacji na temat obywateli państw trzecich oraz europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS)^[1]; dyrektywa oczekuje obecnie na publikację w Dzienniku Urzędowym;

- [rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2019/818](#) z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie ustanowienia ram interoperacyjności systemów informacyjnych UE w obszarze współpracy policyjnej i sądowej, azylu i migracji oraz zmieniające rozporządzenia (UE) 2018/1726, (UE) 2018/1862 i (UE) 2019/816.

e. Ochrona ofiar:

- [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE](#) z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW;
- [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE](#) z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW;
- [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE](#) z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony;
- [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE](#) z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW.

B. Agencje ds. współpracy sądowej w sprawach karnych i inne powiązane organy

1. Agencja Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych (Eurojust)

[Eurojust](#) stymuluje i ulepsza koordynację dochodzeń i postępowań karnych oraz współpracę między właściwymi organami państw członkowskich. W szczególności ułatwia on wykonywanie międzynarodowych wniosków o wzajemną pomoc prawną oraz realizację wniosków o ekstradycję. Eurojust wspiera organy państw członkowskich pod każdym możliwym względem, aby zwiększyć skuteczność prowadzonych przez nie dochodzeń i postępowań karnych w związku z przestępstwami transgranicznymi.

Na wniosek państwa członkowskiego Eurojust może udzielić mu pomocy w dochodzeniach i postępowaniach karnych dotyczących tego państwa członkowskiego oraz państwa trzeciego, jeżeli Eurojust i państwo niebędące państwem członkowskim zawarły umowę o współpracy lub jeżeli wykazano istnienie istotnego interesu.

[1]Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej decyzję ramową Rady 2009/315/WSiSW w odniesieniu do wymiany informacji dotyczących obywateli państw trzecich oraz w odniesieniu do europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS) i zastępującej decyzję Rady 2009/316/WSiSW.

Eurojust zajmuje się tymi samymi rodzajami przestępstw i wykroczeń, które wchodzą w zakres odpowiedzialności Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol), takimi jak terroryzm, handel narkotykami, handel ludźmi, fałszerstwa, pranie pieniędzy, cyberprzestępczość, przestępstwa przeciwko mieniu lub dobru publicznemu, a także nadużycia finansowe i korupcja, przestępstwa naruszające interesy finansowe Unii, przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu oraz udział w organizacji przestępczej. Na wniosek państwa członkowskiego Eurojust może również udzielać pomocy w dochodzeniach i postępowaniach karnych w przypadku innych rodzajów przestępstw.

Obowiązujące ramy prawne dotyczące Eurojustu (decyzja Rady 2009/426/WSiSW z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wzmocnienia Eurojustu i w sprawie zmiany decyzji 2002/187/WSiSW ustanawiającej Eurojust w celu zintensyfikowania walki z poważną przestępczością) weszły w życie dnia 4 czerwca 2009 r. Jednak w dniu 12 grudnia 2019 r. wejdzie w życie [rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2018/1727](#) z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych (Eurojust) oraz zastąpienia i uchylenia decyzji Rady 2002/187/WSiSW.

Eurojust publikuje [sprawozdania roczne](#). Ma siedzibę w Hadze w Holandii.

2. Prokuratura Europejska

[Rozporządzenie Rady \(UE\) 2017/1939](#) z dnia 12 października 2017 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej obowiązuje od 20 listopada 2017 r. Parlament wyraził zgodę na projekt rozporządzenia Rady w [rezolucji ustawodawczej z dnia 5 października 2017 r.](#)

Po utworzeniu Prokuratura Europejska przejmie zadania dochodzeniowe i prokuratorskie w terminie, który zostanie określony decyzją Komisji opartą na wniosku Europejskiego Prokuratora Generalnego. Termin ten to przynajmniej trzy lata od daty wejścia w życie rozporządzenia w sprawie Prokuratury Europejskiej.

Parlament Europejski i Rada za obopólną zgodą powołują Europejskiego Prokuratora Generalnego na nieodnawialną kadencję trwającą siedem lat.

Oczekuje się, że Prokuratura Europejska zacznie działać pod koniec 2020 r. lub na początku 2021 r. Będzie to niezależny urząd odpowiedzialny za prowadzenie dochodzeń, postępowań karnych i sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w przypadku przestępstw przeciwko budżetowi UE, takich jak nadużycia finansowe, korupcja lub oszustwa transgraniczne związane z VAT o wartości powyżej 10 mln EUR.

Większość państw członkowskich przyłączyła się do Prokuratury Europejskiej, a te państwa członkowskie, które obecnie nie biorą w niej udziału, mogą przyłączyć się do niej w dowolnym momencie. Prokuratura Europejska będzie mieć siedzibę w Luksemburgu, tam też będą urzędowali Europejski Prokurator Generalny i kolegium prokuratorów składające się z członków ze wszystkich uczestniczących państw członkowskich.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Parlament odegrał kluczową rolę w kształtowaniu prawodawstwa UE w dziedzinie współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, nadając walce z przestępczością i korupcją priorytetowe znaczenie w wymiarze politycznym. W ramach zwykłej procedury ustawodawczej na równi z Radą pracował nad współpracą wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych. Zwykła procedura ustawodawcza ma zastosowanie do prawie wszystkich obszarów unijnego prawa karnego, z kilkoma wyjątkami, do których należy zwłaszcza procedura zgody na utworzenie Prokuratury Europejskiej.

Głównym instrumentem współpracy sądowej w sprawach karnych między państwami członkowskimi jest Eurojust. W ramach reformy Europolu Parlament zdecydowanie opowiadał się za większą kontrolą parlamentarną i udoskonaleniem zasad dotyczących ochrony danych.

Polityka współpracy sądowej w sprawach karnych nadal się rozwija, przy położeniu szczególnego nacisku na skuteczniejszą walkę z ogólnoeuropejskimi zagrożeniami i ogólnoeuropejską przestępczością. Parlament przyjął konkretne środki na rzecz zwalczania terroryzmu, przestępczości międzynarodowej, korupcji, nadużyć finansowych i prania pieniędzy oraz ochrony praw ofiar, podejrzanych i więźniów w całej Unii. Przyjęto również szereg środków mających na celu usprawnienie wymiany informacji między państwami członkowskimi.

Kristiina Milt
05/2019

